

JOGI FÓRUM PUBLIKÁCIÓ

**A szülői felügyelet gyakorlásának
bírósági rendezése során mérlegelésre kerülő szempontok**

Szerző: Dr. Etter Kálmán

2014. december

Bevezető

"jó szóval oktasd, játszani is engedd szép komoly fiadat"¹ fogalmazza meg József Attila a gondos szülő ismérveit.

Mi kell azonban ahhoz, hogy egy család felbomlása esetén valamelyik szülő kiérdemelje a közös gyermeket a másik szülővel szemben? A dolgozat írója a következőkben azokat a tényezőket igyekszik számba venni, amelyek jelentőséggel bírnak a kiskorú gyermek bíróság által történő elhelyezése, avagy a szülői felügyelet gyakorlásának bírósági rendezése szempontjából, amelyekre alapítva a jogalkalmazó képes döntést hozni a jog által szabályozott egyik kétségtől legintimebb kérdésben, különösen a 2014. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) szabályozására tekintettel.

Rövid történeti áttekintés

1952. június 6. napján hatályba lépett, A házasságról, a családról és a gyámságról szóló 1952. évi IV. törvény (a továbbiakban: Csjt.) A Csjt. 76. § (1) bekezdése a gyermek elhelyezéséről az alábbiakban rendelkezett: "A gyermek elhelyezése kérdésében - a szülők megegyezésének hiányában - a bíróság dönt. Ilyen esetben a hatodik életévét betöltött fiúgyermeket rendszerint apjánál, a leánygyermeket és a hatodik életévét be nem töltött fiúgyermeket pedig rendszerint anyjánál kell elhelyezni. A gyermek érdekében azonban ettől a szabálytól el lehet térni, sőt a gyermeket máshol is el lehet helyezni."²

A Csjt. 76.§ (1) bekezdését alapvetően módosította az 1974. július 1. napján hatályba lépett 1974. évi I. törvény. Félretéve a gyermekek nemek és kor szerinti megkülönböztetését, - a gyermekelhelyezés szempontjai tekintetében kizárólagosan, általános érvénnyel, a gyermek erkölcsi, testi és értelmi fejlődését jelölte meg a gyermek egyik, vagy másik szülőnél történő elhelyezésénél: „A gyermeket szülőnél kell elhelyezni, akinél, annál a kedvezőbb testi, értelmi és erkölcsi fejlődése biztosítva van”.³

Míg a korábbi szabályozás szerint a harmadik személynél való elhelyezés szempontjaként a törvény csupán a "gyermek érdekét"⁴ írta elő általános érvénnyel, a módosítás már kifejezetten feltételként jelöli meg azt is, hogy a gyermeknek máshol való elhelyezése csak akkor lehetséges, ha a szülőnél való elhelyezés a „gyermek érdekét veszélyezteti”.⁵

Az időközben rendszeressé vált bírói eljárásnak megfelelően egészítette ki ez utóbbi rendelkezést az 1987. július 1. napján hatályba lépett 1986. évi IV. évi törvény: a bíróság a gyermeket másnál is elhelyezheti „feltéve, hogy ez a személy a nála való elhelyezést maga is kéri”.⁶

A Csjt. e rendelkezésének utolsó módosítása 1995. évben történt. 1995. július 4. napján hatályba lépett 1995. évi XXXI. Törvény 6. § -a. A Csjt. rendszerében „helyére tette” a korábban 76. §-ban foglalt szabályokat⁷, azzal az indokkal, hogy a gyermek elhelyezését meghatározó bírói döntés annak a szülőnek a kijelölését jelenti, aki az összes szülői felügyeleti jogokat gyakorolja. A rendszerbeli elhelyezés változott ezzel csupán, a törvényi szabályozás változatlan maradt. (Csjt. 72/A. § (1) bekezdése)⁸

A 2014. március 15. napján hatályba lépett 2013. évi V. törvény Negyedik Könyv: Családjog, amely „mögött a családjog különböző területeit lefedő szakértői tanulmányok és az azokat megvitató Családjogi Munkacsoport éveken át tartó munkája állt. A kiindulási alap mindvégig az volt: az új

¹ József Attila: Levegőt. 1935. november 21.

² Csjt. 76. § (1) Hatályát veszítette: 1974. június 30.-án.

³ Csjt. 76. § (1) Hatályba lépett: 1974. július 1-én.

⁴ Csjt. 76. § (1) Utolsó mondat: A gyermek érdekében azonban ettől a szabálytól el lehet térni, sőt a gyermeket máshol is el lehet helyezni. Hatályát veszti: 1974. június 30.

⁵ Csjt. 76. § (1) Utolsó mondat: Ha a szülőnél történő elhelyezése a gyermek érdekeit veszélyezteti, a bíróság a gyermek érdekében őt máshol is elhelyezheti. Hatályba lépett: 1974. július 1.

⁶ Csjt. 76. § (1) Harmadik mondat: Ha a szülőnél történő elhelyezés a gyermek érdekeit veszélyezteti, a bíróság a gyermeket másnál is elhelyezheti, feltéve, hogy ez a személy a nála történő elhelyezést maga is kéri.

⁷ Hatályon kívül helyezte az 1995. évi XXXI. Törvény 11. § (3)

⁸ Csjt. 72/A. § (1) A gyermek elhelyezéséről a szülők döntenek. A szülők megegyezésének hiányában a bíróság a gyermeket annál a szülőnél helyezi el, akinél a kedvezőbb testi, értelmi és erkölcsi fejlődése biztosított. Ha a szülőnél történő elhelyezés a gyermek érdekét veszélyezteti, a bíróság a gyermeket másnál is elhelyezheti, feltéve, hogy ez a személy a nála történő elhelyezést maga is kéri.

*Ptk.-ba integrálódó családjog szabályozásában kerüljük a mindenáron való újításokat, építsünk a kialakult bírói és gyámügyi gyakorlatra, ugyanakkor adjunk választ a változó társadalmi viszonyok és a nemzetközi elvárások által támasztott kihívásokra.”*⁹

A Ptk. formai szabályozás tekintetében végleg szakított a gyermek elhelyezésére vonatkozó korábbi szabályozással.

Az Ptk. 4:167. § -a (1) bekezdése gyermekelhelyezés helyett, a szülői felügyeletet gyakorolásáról rendelkezik.¹⁰ Változtatott a szóhasználaton, amikor azt rendeli, hogy bíróság a döntés során azt mérlegeli, hogy *a gyermek testi, szellemi és erkölcsi fejlődése miként biztosítható a legkedvezőbbben.*¹¹

A Ptk. 4:168. § (1) bekezdése új szabályként rendelkezik a másik szülő jogi helyzetéről is, mely szerint, a gyermekétől különélő szülő csak a gyermek sorsát érintő lényeges kérdésekben gyakorolhatja.¹² Ugyanakkor lehetőséget biztosít arra, hogy a gyermekétől különváltan élő szülőt a bíróság meghatározott ügyekben feljogosítsa joggyakorlásra, illetve a gyermek érdekében még a lényeges kérdésben való döntés jogát is korlátozhatja, vagy megvonhatja.¹³ Az új szabályozás a lényeges kérdésekben való döntés jogának szüneteléséről már nem rendelkezik.

A törvényhely magyarázata szerint azonban erre az esetre is kiemeli: *” A bíróság döntésének elsődleges szempontja a gyermek elsődleges (mindenek felett álló) érdeke.”*¹⁴

Értelemszerűen változatlanul a gyermekelhelyezés kifejezést használja a törvény a gyermeknek harmadik személynél való elhelyezése szabályozásánál, hiszen ebben az esetben nem a szülői felügyeleti jogról kell döntenet. A gyermek harmadik személynél való elhelyezését lényegében azonos módon rendezi, azzal a kiegészítéssel, hogy ebben az esetben a kinevezett személyt gyámul kell kirendelni.¹⁵

A kialakult bírógyakorlatnak megfelelően fogalmazza meg az új szabályt, miszerint a korábban a gyermek gondozásában megfelelően résztvevő személy vonatkozásában elsőbbséget biztosít.¹⁶

A szülő felügyeleti jogosítványokat tartalmilag azonosan határozza meg a Ptk. a korábbi rendelkezésekkel.¹⁷

Gyermekelhelyezés, avagy szülői felügyelet gyakorlásának bírósági rendezése

2013. évi V. törvény a "gyermekelhelyezés" kifejezés alkalmazási körét megváltoztatta annyiban, hogy a fogalmat már csupán a harmadik személynél történő gyermekelhelyezés esetében használja, és a két szülő megállapodásának hiányában a bíróság arról dönt, hogy melyik szülő gyakorolja a szülői felügyeleti jogokat. Így a döntés eredménye sem valamelyik szülőnél történő

⁹ Kőrös András <http://ptk2013.hu/interjuk/az-uj-ptk-csaladjogi-konyve-interju-koros-andras-kuriai-biroval/1669> Az *interjú* Dr. Szeibert Orsolya, az ELTE ÁJK Polgári Jogi Tanszékének egyetemi oktatója készítette.

¹⁰ Ptk. 4:167. § (1) A különélő szülők megállapodásának hiányában - kérelemre vagy a gyermek érdekében hivatalból - a bíróság dönt arról, hogy a szülői felügyeletet melyik szülő gyakorolja.

¹¹ Ptk. 4:167. § (2) A bíróság a döntés során azt mérlegeli, hogy a gyermek testi, szellemi és erkölcsi fejlődése miként biztosítható a legkedvezőbbben.

¹² Ptk. 4:168. § (1) Ha a bíróság a szülői felügyelet gyakorlására az egyik szülőt jogosítja fel, a gyermekétől különélő szülő a szülői felügyeleti jogokat a gyermek sorsát érintő lényeges kérdések kivételével nem gyakorolhatja.

¹³ Ptk. 4:168. § (2) A bíróság a gyermekétől különélő szülőt feljogosíthatja a gyermek gondozásával, nevelésével összefüggő egyes feladatok ellátására, és kivételesen a vagyonkezelés és a gyermek vagyoni ügyeiben a törvényes képviselő teljes körű vagy részleges gyakorlására. Ha a gyermek érdekei megkívánják, a gyermek sorsát érintő valamely lényeges kérdésben való döntés jogát a bíróság korlátozhatja vagy megvonhatja.

¹⁴ A Ptk. Negyedik Könyv, Negyedik rész, XII. Cím, XVIII. Fejezet 2. A szülői felügyelet gyakorlásának bírósági rendezése részhez fűzött magyarázat. Complex Jogtár

¹⁵ Ptk. 4:169. § (1) Ha a szülői felügyeletnek a szülők által történő gyakorlása a gyermek érdekét veszélyezteti, a bíróság a gyermeket másnál is elhelyezheti, feltéve, hogy ez a személy a nála történő elhelyezést maga is kéri. Ebben az esetben ezt a személyt gyámul kell kirendelni, és a szülő felügyeleti joga szünetel.

¹⁶ Ptk. 4:169. § (2) Az (1) bekezdésben meghatározott esetben a bíróság a gyermeket elsősorban olyan személynél helyezi el, aki a gyermek gondozásában, nevelésében, a gyermek érdekeinek megfelelően már korábban részt vett.

¹⁷ Ptk. 4:146. § (2) A szülői felügyelet a kiskorú gyermek neve meghatározásának, gondozásának, nevelésének, tartózkodási helye meghatározásának, vagyona kezelésének, törvényes képviselőjének jogát és kötelességét, a gyámnevezésnek és a gyámságból való kizárásnak a jogát foglalja magában.

gyermekelhelyezés lesz, hanem olyan határozat, amely „az egyik szülőt ruházza fel a szülői felügyelet teljes körű gyakorlásának a jogával”¹⁸.

Egyéb lényeges tartalmi változást nem hoz az új Ptk. a gyermekelhelyezés körében. Ha a bíróság valamelyik szülőt feljogosítja a szülői felügyeleti jogok gyakorlására (ha a szülők állapotnak megígy), akkor is közösen döntenek a gyermek életét érintő lényeges kérdésekben.

Ezek a kérdések: a gyermek nevének meghatározása és megváltoztatása, a tartózkodási helyének meghatározása (ha az nem egyezik meg a szülői felügyeleti jogokat gyakorló szülő tartózkodási helyével), a gyermek esetleges külföldi tartózkodási helyének meghatározása (ha huzamos idejű, illetve letelepedés szándékával történő külföldön tartózkodásról van szó), ezen kívül a gyermek iskolájának kijelölése, életpályájának meghatározása és az állampolgárságának megváltoztatása.¹⁹

Az említetteken felüli szülői felügyeleti jogokat (gyermek gondozása, nevelése; vagyonának kezelése; törvényes képvisellete; gyámnevezés és gyámságból való kizárás) az a szülő gyakorolja kizárólagosan, akit a bíróság a szülői felügyeleti jogok gyakorlására feljogosított.²⁰

A szülők a továbbiakban is megállapodhatnak a szülői felügyeleti jogok közös gyakorlásában a különélésük esetére is, azonban ilyen megoldást a bíróság hivatalból nem rendelhet el.

Az Ptk. hatálybalépése óta eltelt pár hónap alatt értelemszerűen a tárgyalat ügyekben bírói gyakorlat nem alakulhatott ki. Ezért az új törvényi szabályozás alapján meghozott bírósági döntések sem születhettek meg ez ideig.

A korábban hatályban volt, a Csjt. 72/A.§ (2) bekezdése a szülői felügyeleti jogok közül, a gondozás és nevelés jogát tartalmazta valójában.

A jelenlegi szabályozás szerint is ez a jogosítvány (és kötelezettség) a szülői felügyeleti jogok megfogalmazásban szerepel.

Úgy a korábban hatályban volt Csjt. 72/A. § (2) bekezdése, mint az új Ptk. 4:167.§ (2) bekezdése annak vizsgálatát írja elő a bíróságnak a döntés meghozatalánál, hogy a gyermek testi, szellemi, (értelmi) erkölcsi fejlődése hol a legjobban biztosított.

A Csjt.72/A.§ (2) bekezdése: „*testi, értelmi és erkölcsi*” fejlődést, a Ptk. 4:167.§ (2) bekezdése. ” *testi, szellemi, erkölcsi*” fejlődést jelöl. Az előbbi törvényhely szerint azt kellett vizsgálnia a bírónak, hogy a fejlődés biztosítása kinél „kedvezőbb”, a hatályos rendelkezés szerint a bírónak azt kell vizsgálnia, hogy a fejlődés kinél a „legkedvezőbb”.

Mindebből pedig az következik, hogy - várhatóan - a bíró annak eldöntése során, hogy melyik szülőt jogositja fel a szülői felügyelet gyakorlására - fel fogja majd használni az eddigi, - a Csjt. talaján kialakult - egységes bírói gyakorlatot, az új szabályozáshoz igazítottan és azt figyelembevéve.

A dolgozat írójának véleménye, hogy ennek nem lesz akadálya. Ez indokolja, hogy a dolgozat a téma feldolgozásában jelentősen támaszkodik a korábban kialakult bírói gyakorlatra és azt igyekszik feldolgozni.

Új elemként jelenik meg a Ptk. azon rendelkezése, amely szerint a bíróság kötelezővé teheti a közvetítői eljárás.²¹ A gyakorlatban korábban nem igen éltek ezzel a lehetőséggel a felek. Van, olyan vitatható felfogás mely szerint ez csorbítja az ügyvéd szerepét. Dr. Szűcs Andrea ügyvéd gyakorlatában eredményesnek mondható a mediáció.²²

¹⁸ Szeibert Orsolya Phd: Az új Ptk. Családjogi Könyvének rendelkezései (II. rész: szülői felelősség, örökbe fogadás, gyámság, gyermek tartás). Jegyző és közigazgatás 2013/5. szám 31. o.

¹⁹ Ptk.4:168.§ (1) bek.

²⁰ (Ptk.4:167.§ (1) és (2) bekezdése összevetve a 4:168-§(1) bekezdésével.)

²¹ Ptk. 4:172. § A bíróság indokolt esetben kötelezheti a szülőket, hogy a szülői felügyelet megfelelő gyakorlása és az ehhez szükséges együttműködésük biztosítása érdekében - ideértve a különélő szülő és a gyermek közötti kapcsolattartást - közvetítői eljárást vegyenek igénybe.

²² Dr. Szűcs Andrea: A mediációról – a gyakorló ügyvéd szemével. Családi Jog. VII. évfolyam 1. szám. 18. oldal

A bíróság által mérlegelendő szempontok a szülői felügyeleti jogot érintő perekben

Az Ptk. alapján elbírálandó ügyekben irányadó elvi iránymutatásokról szóló 1/2014. Polgári jogegységi határozat 2/a. pontja szerint: „Az új Ptk. eltérő rendelkezése miatt nem tartotta irányadónak a Polgári Kollégium: a Legfelsőbb Bíróság 17. számú irányelvét.”²³

Az irányelv ennél fogva nem jogforrás a bíró számára, de a fentiekben kifejtettek miatt az irányelvben foglaltak a Ptk. szerinti szabályozás törvényszerű alkalmazásához segítséget nyújthat a nélkül, hogy erre a bíróság a döntése meghozatala indokaként hivatkozna.

Ezen vélekedést látszik alátámasztani az a statisztikai vizsgálat, amely 1996 - 2003 évek között a Pesti Központi Bíróságon indított tárgybeli perek vizsgálatánál azt állapította meg: „Olybá tűnik ugyanis, hogy a gyermekelhelyezést is magukba foglaló perek lényegében már a per megindítását megelőzően eldőlnek. A közös megegyezéssel perekben, ehhez képest annyi a különbség, hogy az apáknak lényegében csak azokban a perekben van esélye a gyermek náluk történő elhelyezésre, ahol a gyermek náluk nevelkedik, míg akár az anyánál, akár közös háztartásban, az esélyük a nullához tart.”²⁴ Ezen megállapítások levonásához vizsgálták az ügyeket a gyermek életkora, a gyermek tartózkodási helye a per megindulásakor, a gyermek neve, illetve a lakáskörülmények szempontjából, külön a közös megegyezéssel, illetve az ellenzéssel pereket.

Az irányelv leszögezi, hogy a gyermek érdeke az elsődleges szempont. Ezen kívül megfogalmazza az Irányelv azt is, hogy a bíróságnak valamennyi tény és körülmény együttes mérlegelésével kell döntenie, és nem helyes, ha egyes tények kiragadásával, és bizonyos tények figyelmen kívül hagyásával bírálja el az ügyet.

Ezt hangsúlyozza a BH2001. 479. eseti döntés is, amikor utal arra, hogy minden körülmény fel kell tárni, együttesen kell értékelni, nem szabad túlértékelni, illetve figyelmen kívül hagyni, mert e hibák akadályozzák, hogy a gyermek érdeke érvényesüljön.²⁵

A szülők nevelési alkalmassága

Az egyik elsődleges szempont, amelyet a bíróságnak vizsgálnia kell, a szülők nevelési alkalmassága. Ezen vizsgálat alapját az képezi, hogy a szülők egyéniségüket, életmódjukat, valamint erkölcsi tulajdonságaikat figyelembe véve alkalmasak-e a gyermek nevelésére.

Ebben a körben beszélhetünk objektív feltételekről, amelyek például a megfelelő lakhatási, valamint anyagi körülmények biztosítása, továbbá a gyermekkel együtt élő személyeknek a gyermekre gyakorolt hatása, befolyása.

Az objektív feltételek viszonylag könnyen, és kielégítő eredménnyel vizsgálhatóak. A gyermek lakhatásának vizsgálata körében környezettanulmány szerezhető be az önkormányzattól, valamint a bíróság a gyermek által látogatott nevelési, oktatási intézménynél is feltárhatja a gyermek napi gondozottságát, anyagi ellátottságát.

Fontos kitétel, hogy a gyermek neve és életkora nem tekinthető önmagában döntő tényezőnek a nevelési alkalmasság vizsgálata körében.

Dr. Grád András és társai statisztikai szemléletű vizsgálatból kitűnik, hogy a gyermek korának csak 10 év alatt van jelentősége, míg a nemének gyakorlatilag nincsen, mert az a szülő, akinél a gyermek a per megindulásakor nevelkedik, az szinte elkönnyelheti, hogy a gyermek nála fogja elhelyezni a bíróság.²⁶

²³ 1/2014. számú PJE határozat Indokolása V 1. pont.

²⁴ Dr. Grád András – Dr. Jánoskúti Gyöngyvér – Dr. Kőrös András: Mitosz és valóság – A gyermekelhelyezési perek tapasztalatai a statisztikai adatok fényében.- 2. rész. . *Családi Jog* VI. évfolyam 4. szám, 2008. december 2. 14. oldal

²⁵ BH2001. 479. I. A bíróságnak a gyermek életét érintő minden körülmény feltárásával és együttes mérlegelésével kell határoznia, egyes kiragadott körülmények túlértékelése, más szempontoknak pedig a figyelmen kívül hagyása akadályozza, hogy a gyermek elhelyezésénél a gyermek érdeke megfelelően érvényesüljön [1952. évi IV. törvény 72/A. § (1) bekezdés, 17. sz. Irányelv].

²⁶ Dr. Grád András – Dr. Jánoskúti Gyöngyvér – Dr. Kőrös András: Mitosz és valóság – A gyermekelhelyezési perek tapasztalatai a statisztikai adatok fényében.- 2. rész. . *Családi Jog* VI. évfolyam 4. szám, 2008. december 2. 14. oldal

A bíróság a döntésénél nem mérlegelheti a szülői világnézetét, vallását.²⁷

Lényeges továbbá megemlíteni, hogy a családon belüli munkavégzés - mint a háztartás vezetése, gyermeknevelési feladatok ellátása - egyenlő mértékben a kötelezettsége mindkét szülőnek. Így ha valamelyik szülő aránytalanul több terhet vállal magára ebben a körben, azzal bebizonyíthatja a gyermeknevelési alkalmasságát, és erre (is) hivatkozva kérelmezheti a szülői felügyeleti jogok teljes körű gyakorlására való feljogosítását a bíróságtól.

A szubjektív feltételek - mint a szülők egyéniségének, életmódjának, erkölcsi tulajdonságainak, valamint a gyermekkel kialakult kapcsolatának - megítélése - jóval nagyobb terhet ró a bíróságokra. Ezek a feltételek ugyanis közel sem olyan egyértelműek, mint az objektív feltételek, és előfordulhat az is, hogy mindkét szülő esetében közel azonos mértékben állnak fenn, vagy hiányoznak ezek.

A gyermek óvodájának, iskolájának a megkeresése ebben a körben is eredményesnek bizonyulhat a gyermek-szülő kapcsolat feltárásánál. Egy másik, a bíróság által gyakran segítségül hívott módszer a gyermek pszichológus szakértővel történő megvizsgáltatása, amely eredményeképpen elkészült szakvélemény mankóként szolgálhat a szülő nevelésre való alkalmasságának, valamint a gyermek szülőhöz való kötődésének vizsgálatánál.

A pszichológus szakvéleményében a módszertani levél alapján a nevelési alkalmasságot az alábbiakban jelöli meg: a) az átlagosnál jobb, b) átlagos, c) az átlagosnál gyengébb mértékben alkalmas, d) alkalmatlan gyermek nevelési feladatok ellátására.²⁸

Az Esztergomi Városi, illetve Járásbíróság ítéleteit tanulmányozva, az ítéletek indoklásában ezen megnevezésektől eltérő megfogalmazással találkozhatunk. Így például: „A felperes gyermeknevelési képessége az átlagosnál kissé gyengébb”, illetve „az alperes gyermeknevelési képessége gyenge”²⁹ „Az alperes gyermeknevelési képessége gyenge szintű.”³⁰

Ezen eltérő minősítések bizonytalanná teszik, hogy a bíróság a lehetséges négy kategória alapján melyik kategóriát fogadja el, és hogy a megállapítása a pszichológus szakértő véleményén, avagy attól eltérően a bíróság mérlegelésén alapszik.

A BH2001. 124 számú jogesetben a felperesi apa a gyermeket születése óta kifogástalanul ellátta nevelte, mivel az édesanya hosszú idő óta pszichiátriai beteg, a gyermeknevelésre önállóan nem képes. Az egy éves fiúgyermek így az édesapánál került elhelyezésre, aki átlagos szinten képes a nevelésére, de ezt tevékenységével ezt megnyugtató módon bizonyította is. Amennyiben az alperesnél került volna elhelyezésre a gyermek, úgy ténylegesen a nagyszülők gondozták volna.³¹

A gyermek véleménye

„Az, hogy az ítélőképes gyermeknek joga van ahhoz, hogy őt az őt érintő ügyekben meghallgassák, s véleményét figyelembe vegyék, nyilvánvaló gyermeki jog. Nincs abban sem azonban eltérés az európai jogrendszerek között, hogy a gyermeknek a véleménynyilvánítás csupán joga és nem kötelezettsége, s nem teremthető a gyermek számára olyan helyzet, amely érdekeinek sérelmét okozza.”³²

A gyermek véleményének jelentőségére hívja fel a figyelmet a Gyermek Jogairól szóló Egyezmény³³, amely előírja az egyezményben részes államok számára, hogy biztosítsák a jogot az

²⁷ BH2001.479 II. rész: A szülők világnézete, az általuk gyakorolt vallás tanai, hitelvei nem tartoznak a gyermekelhelyezési perre, azok a jogvita elbírálása során nem vonhatóak a bírói mérlegelés körébe.

²⁸ Az Országos Igazságügyi Orvostani Intézet 20. sz. Módszertani Levele az igazságügyi pszichológus szakértők működési köréről és tevékenységéről. III.2.1.4.1. A nevelési alkalmasság vizsgálatának pszichológiai kompetenciája

²⁹ Esztergomi Járásbíróság P. 20.044/2012/69 számú ítélete 6. és 8. oldal. Jogerő: 2012. 10. 25. Az ítélet kivonatos ismertetése az 1. számú mellékletben

³⁰ Esztergomi Városi Bíróság P. 20.015/2011/52 számú ítélete 4. oldal. Jogerő: 2012. 09. 10. Az ítélet kivonatos ismertetése a 2. számú mellékletben

³¹ BH2001. 124 A gyermek nem helyezhető el annál a szülőnél, aki egészségi állapota miatt az önálló nevelésére nem képes, és a gyermeket valójában a nagyszülők gondozzák. (Ismertetve a 3. számú mellékletben)

³² Dr. Szeibert Orsolya: Együtt a házasság felbontása után is? A közös szülői felügyelet és a váltott elhelyezés európai tendenciái (Családi Jog, 2012/4. 1-11. o.)

³³Kihirdette az 1991. évi LXIV. törvény 12. cikk 1991.XI.22. Alkalmazandó: 1991. november 6.-tól

ítélőképessége birtokában lévő gyermekek számára, hogy minden őket érdeklő kérdésben szabadon kinyilváníthassák a véleményüket, melyet korukra, valamint érettségükre tekintettel figyelembe kell venni.

Az ítélőképességet megítélni azonban „számos esetben nem könnyű megítélni, hogy az gyermek mennyiben tekinthető az adott kérdés megítélésében ítélőképésnek. Lehetséges ugyan, hogy képes felmérni azt, hogy milyen kérdésben kell véleményt nyilvánítania, és hogy álláspontja milyen közvetlen következményeket vonhat maga után, több oka is lehet annak, hogy mégsem vehető véleménye figyelembe.”³⁴

A Bíróság az ítélőképesség hiányát állapította meg abban a kérdésben, hogy a gyermek milyen formában tartson kapcsolatot a külön élő szülővel.³⁵

Az Egyezmény rendelkezése került beépítésre a Ptk. 4:148. § -ába, a „gyermek bevonása a döntésekbe” cím alá. Itt emelendő ki, hogy a szülőknek a Ptk. új elemként előírja a tájékoztatási kötelezettséget a gyermek irányába.³⁶

A gyermek bevonása a döntésbe követelményét a bíróság a gyermek meghallgatásával teljesít. Ez történhet közvetlenül a bíróság által, illetve igazságügyi pszichológus szakértő kirendelése útján is. A gyakorlatban a tárgyaló bírák a gyermek közvetlen meghallgatását lehetőség szerint igyekeznek elkerülni.³⁷

A bíróságok általában a 14. életévet olyan időpontnak tekintik, amely időponttól már közvetlenül hallgatják meg a gyermeket, fiatalabb gyermeknél inkább a szakértőt rendelik ki.³⁸

A polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: Pp.)³⁹ speciális eljárási szabályokat írt elő - 2012. VI. 29-ig - a gyermek meghallgatásra, így a kiskorú gyermek érdekeltként kerül meghallgatásra, valamint ügygondnok is kirendelhető a részére. A gyermek ezen kívül a szülők távollétében is meghallgatható, ha így őszintébb vallomás várható tőle, - ezt a lehetőséget a Ptk. 4:171. § (4)⁴⁰ is biztosítja, azonban a felek jogi képviselői ilyenkor is jelen lehetnek.

A gyermek szülői befolyástól mentes véleményének a megszerzése azonban esetenként igen nehéz, és komoly meghallgatási taktikát igénylő feladat a bíróság számára, annak ellenére, hogy a szülők nem tartózkodnak a tárgyalóteremben.

1. Az Egyezményben részes államok az ítélőképessége birtokában lévő gyermek számára biztosítják azt a jogot, hogy minden őt érdeklő kérdésben szabadon kinyilváníthassa véleményét, a gyermek véleményét, figyelemmel korára és érettségi fokára, kellően tekintetbe kell venni.

2. Ebből a célból nevezetesen lehetőséget kell adni a gyermeknek arra, hogy bármely olyan bírói vagy közigazgatási eljárásban, amelyben érdekelt, közvetlenül vagy képviselője, illetőleg arra alkalmas szerv útján, a hazai jogszabályokban foglalt eljárási szabályoknak megfelelően meghallgassák.

³⁴ Dr. Szeibert Orsolya: A gyermek meghallgatása és a jogellenes gyermekelvitel (Családi Jog, 2009/4. 29-33. o.)

³⁵ BH2001. 230 A gyermek nemzetközi egyezményekben deklarált, alkotmányos joga, hogy különélő szülőjével kapcsolatot tarthasson akkor is, ha más országban él.

³⁶ Ptk. 4:148. § A szülőknek tájékoztatniuk kell gyermeküket az őt érintő döntésekről, biztosítaniuk kell, hogy az ítélőképessége birtokában lévő gyermekük a döntések előkészítése során véleményt nyilváníthasson, törvényben meghatározott esetben szüleiével közösen dönthessen. A szülőknek a gyermek véleményét - korára, érettségére tekintettel - megfelelő súllyal figyelembe kell venniük.

³⁷ Dr. Bucsi Ágnes: A gyermek meghallgatása az őt érintő eljárásokban egy alapelv érvényesülése a magyar joggyakorlatban II. Rész. Családi Jog. IX. évfolyam. 3 szám. 12. oldal.

³⁸ Dr. Bucsi Ágnes: A gyermek meghallgatása az őt érintő eljárásokban egy alapelv érvényesülése a magyar joggyakorlatban I. Rész. Családi Jog. IX. évfolyam. 2 szám. 20 oldal.

³⁹ Pp. 279. §. (4) Ha a bíróság a perben a Családjogi törvény 74. §-a alapján a házastársak kiskorú gyermekének, mint érdekeltnek a meghallgatásáról döntött, indokolt esetben egyidejűleg a gyermek részére ügygondnokot rendel. A bíróság úgy is határozhat, hogy a gyermeket a házastársak távollétében hallgatja meg. E szabályok vonatkoznak a gyermek elhelyezésével kapcsolatos perekre is. Hatályon kívül helyezve: 2012. VI. 29.

⁴⁰ Ptk. 4:171. § (4) A bíróságnak az eljárása során - elháríthatatlan akadály esetét kivéve - mindkét szülőt meg kell hallgatnia. Indokolt esetben, vagy ha azt a gyermek maga kéri, közvetlenül vagy szakértő útján meg kell hallgatnia a gyermeket is. Ha a gyermek a tizennegyedik életévét betöltötte, szülői felügyeletére és elhelyezésére vonatkozó döntés egyetértésével hozható, kivéve, ha a gyermek választása a fejlődését veszélyezteti.

„A gyerekek nagyon sokszor annyira összezavarodottak és annyira félnek, hogy azt sem tudják, mit kérdezzenek először.” „A gyerekek jellemzően össze vannak zavarodva, nem tudják mi fog velük történni, nem tudják/akarják eldönteni mi legyen a következő lépés.”⁴¹

Dr. Bucsi Ágnes ajánlásokat fogalmaz meg, amely a bíró és a gyermek közötti párbeszédet segítik elő. Ilyen röviden: gyermek előzetes tájékoztatása, a meghallgatásról annak kihatásáról. Megfelelő környezetben kell meghallgatni a gyermeket, ahol ne legyen más jelen. Fontos a légkör kialakítása, a bíró legyen érdeklődő, hagyjon időt a válaszadásra, és legyen őszinte. Használjon a gyermek korának megfelelő nyelvezetet, kérdéseit spontán tegye fel, és keltesen bizalmat. Semmiként ne befolyásolja a válaszokat. Tájékoztassa a gyermeket, hogy amit mond azt a döntésnél figyelembe veszik mindenképpen.⁴²

A kifejtett ajánlások miatt a dolgozat készítője szerint szakszerűbb és célravezetőbb lehet, a gyermek akaratának és véleményének vizsgálata pszichológus szakértő által.

A szakértői véleménnyel kapcsolatosan azonban a bíróságnak kritikusként kell lennie. Erre mutat rá az a megállapítás miszerint: „Őszinte sajnálatunkra ki kell mondanunk csöppet sem örömteli választ: A szakvélemények megbízhatósága igen nagy szórást mutat, és semmiképpen sem jelenthető ki általánosságban, hogy a bíróságok kirendelése alapján készülő szakvélemények egyúttal csakugyan megbízhatóak is lennének.”⁴³

Egyes szakértők mindig pl. az anyánál helyezik el a gyermeket, amely a szakértő előítéletéből fakadhat, és így a szakvéleménye nem a valóságot, hanem a szakértő saját véleményét tükrözi, így az megállapíthatatlan, használhatatlan. Fakadhat ez abból is, hogy például elvált, az ellenkező nemmel szemben súlyosan előítéletes szakértő jár el az ügyben.⁴⁴

Mivel a gyermekek kifejező készsége nem olyan kifinomult, mint a felnőtteké, ezért nyilatkozataikat mindenképpen szövegkörnyezetben, az előzményekkel összefüggésben kell értelmezni, értékelni. Előfordulhat az is, hogy a gyermek nem szavakkal, hanem rajzolással, vagy testbeszéddel fejezi ki a gondolatait. Ezért fontos tényező a meghallgatást végző személye is, mert csak egy gyermekekhez kellően értő, nyelvükön kommunikálni tudó személy képes helyes eredményt elérni.

A BH2009. 245⁴⁵ számú jogeset szerint annak a ténynek, hogy a gyermek több helyzetben és alkalommal is kinyilvánította azt a kifejezett kívánságát, hogy az édesapja gondozásában kíván élni, alapot ad az apánál történő elhelyezésére.

A Legfelsőbb Bíróság Polgári Kollégiumának 2049. számú elvi határozata⁴⁶ hasonlóan az előbb hivatkozott esethez kifejti, hogy a 14. életévét betöltött gyermek elhelyezésének megváltoztatásánál a gyermek véleménye a döntés elsődleges szempontja. A jogesetben kifejtette, hogy az ítélőképessége birtokában lévő gyermek elhelyezésénél csak az egyetértésével hozható döntés kivéve, ha az általa választott elhelyezés fejlődését veszélyezteti. (Csjt. 74. § ezt a rendelkezést a Ptk. fenntartotta a 4:171. § (4) utolsó mondata.)

Az állandóság

A Legfelsőbb Bíróság már hivatkozott hatályon kívül helyezett 17. számú Irányelve az állandóság követelményét is hangsúlyozza, hogy a gyermekre jó hatással van az őt körülvevő környezet állandósága, mert biztonságérzetet nyújt számára. Ezzel ellentétben a túl sűrűn bekövetkező környezetváltozás a gyermekre negatív hatást gyakorol, mivel ennek folytán a gyermeknél szorongás alakulhat ki, valamint félelemérzetet okozhat számára.

⁴¹ Dr. Gyurkó Szilvia: Kihívások az igazságszolgáltatási rendszerben (Családi Jog, 2011/3. 1-9. o.)

⁴² Dr. Bucsi Ágnes: A gyermek meghallgatása az őt érintő eljárásokban egy alapelv érvényesülése a magyar joggyakorlatban II. Rész. Családi Jog. IX. évfolyam. 3. szám. 13-14. oldal.

⁴³ Dr. Gráf András-Nyisztor Mária: Objektív vagy szubjektív? Kérdőjelek az igazságügyi pszichológus szakértői vélemények megbízhatósága terén a hazai családjogban. Családi Jog XI. Évfolyam 1. szám 22. oldal

⁴⁴ Dr. Gráf András-Nyisztor Mária: Objektív vagy szubjektív? Kérdőjelek az igazságügyi pszichológus szakértői vélemények megbízhatósága terén a hazai családjogban. Családi Jog XI. évfolyam 1. szám 22. , 28. oldal

⁴⁵ BH2009. 245. számú jogeset (Jogeset rövid ismertetése a 5. számú4)

⁴⁶ A Legfelsőbb Bíróság határozatainak hivatalos gyűjteménye Hvgorac Lap- és Könyvkiadó Kft. 2009/2 66-68. oldal 2009/2

Az állandóság tekintetében nem feltétlenül a lakóhely bír döntő jelentőséggel, ugyanis a gyermek állandóság érzete szempontjából a szülőkkel való személyes kapcsolat változatlanságának van igazán megnyugtató hatása a gyermekekre nézve.

Ezért tehát a gyermek számára biztosított állandóság nem feltétlenül szenved csorbát, ha a gyermeket gondozó szülő a gyermekkel együtt máshová költözik, és így megváltoztatja a gyermek lakókörnyezetét, de a két szülővel való kapcsolatának minősége változatlan marad. Ezen véleményt tükrözi a BH2004. 114 számú jogeset.⁴⁷

Így lehetőség szerint el kell kerülni azt, hogy a gyermeket a fent leírt negatív hatásoknak tegyék ki, azonban mivel egy döntés hatásait a maguk összességében kell értékelni, ezért előfordulhat olyan eset, amikor indokolt lehet a gyermek állandóságát megbolygatni, hogy valamely egyéb körülmény érvényesülhessen.

Az állandóság körében lehet rámutatni arra, hogy nem áll az állandóság követelményével szemben, ha a szülők váltott elhelyezésben állapodnak meg.

Akkor váltott az elhelyezés ha: „a gyermek felváltva lakik azonos vagy megközelítőleg azonos időtartamban az anyánál, majd az apánál. Ekkor nem kapcsolattartásról van szó, hanem arról, hogy mindkét szülő érdemben azonos időt tölt a gyermekkel. Mindketten akkor gondoskodnak a gyermekről, ha náluk lakik.”⁴⁸

A váltott elhelyezésnél problémaként merülhet fel, ha a szülők egyike máshová költözik. Ezzel megnehezül, illetve el is lehetetlenül annak fenntartása.

A váltott elhelyezés természetesen megszüntethető, de a költözés automatikusan nem szünteti meg. Vita esetén a bíróság dönt.

A helyzet megoldásánál figyelemmel kell arra is lenni, hogy a váltott elhelyezésben történő megállapodás végrehajtása - „a lakóhely megválasztásának szabadsága miatt - nem járhat azzal, hogy a szülőket arra kényszerítse: egymás közelében éljenek”.⁴⁹

Az állandóság kapcsán azonban fontos megemlíteni azt is, hogy az nem értékelhető annak a szülőnek a javára, aki erőszakkal igyekszik azt fenntartani, és arra törekszik, hogy a másik szülőt kirekessze a gyermek életéből.⁵⁰

A testvérkapcsolat

A testvérkapcsolat nagy jelentőséggel bír normális körülmények között is egy gyermek életében, ez azonban tovább fokozódik a család felbomlásánál.

Az irányelv is kimondja, hogy éppen elég trauma egy gyermek számára, ha szülei különválnak, ezt azonban nem célszerű tetézni azzal, hogy a testvéreket is elválasztják egymástól.

A testvérek együtt maradása rendszerint a kisebbik testvér számára a fontosabb, mert az idősebbik testvértől várja, hogy pótolja azt a gondoskodást, szeretetet, amit a szüleitől esetleg már nem elegendő mértékben kap meg. A testvérek különválasztásának a tilalmát azonban nem lehet kőbe vésett szabálynak tekinteni, mivel előfordulhat, hogy egyik gyermek az édesanyjához, a másik pedig az édesapjához kötődik olyan mértékben, amely erősebb, mint az egymáshoz való ragaszkodásuk.

⁴⁷ BH2004. 114 II. 1. pont: A gyermekeknek a felperes anyához való megfelelő érzelmi kötődése ma még nyilvánvalóan kellő alappal szolgál annak az átmeneti zavarnak a leküzdésére, amelyet a gyermekek számára az általuk megszokott lakó-, iskolai és nevelési környezet megváltozása jelent, a hosszú távú érdekeiknek pedig nem az idős nagyszülőknek a szülőket a gyermek életéből kirekesztő, és a bennük élő anya-képet romboló, hanem a fiatal szülők valamelyike általi olyan nevelés felel meg, amely egyrészt nem eredményezi a különélő szülőjűk elvesztését, másrészt biztosítja a számukra a kiegyensúlyozott, boldog felnőtté válás lehetőségét is.

⁴⁸ Dr. Szeibert Orsolya: Együtt a házasság felbontása után is? A közös szülői felügyelet és a váltott elhelyezés európai tendenciái Családi Jog, 2012/4., 1-11. o.

⁴⁹ Dr. Szeibert-Erdős Orsolya: Gyermekelhelyezéshez kapcsolódó aktuális problémák a XII. század elején (Családi Jog, 2008/3., 26-30. o.)

⁵⁰ BH1998. 180 számú eseti döntés (Jogeset ismertetése a 5. számú mellékletben)

Bármilyen döntés is születik azonban a testvérek elhelyezésével kapcsolatban, minden körülmények között ügyelni kell rá, hogy a későbbiekben a testvérek egymással megfelelő testvéri kapcsolatot tudjanak ápolni.

A BH1998. 132. számú jogeset⁵¹ is azt példázza, hogy a testvéreket csak indokolt esetben lehet egymástól elkülönítve elhelyezni, feltéve, ha a szülők egyformán kedvező feltételeket tudnak biztosítani a gyermekek számára.

A házastársi hűség

A Ptk. 4:24. § (1)⁵² kimondja, hogy a házastársak hűséggel tartoznak egymásnak. A házastársi hűséget sértő magatartást azonban csak akkor lehet alapul venni a szülői felügyelet megállapítása kérdéskörében, ha „*az a családdal szembeni felelőtlenséget, önzést, közömbösséget juttatja kifejezésre.*”⁵³ Vagyis ha az adott szülő csalfa magatartása nem egy egyszeri botlás, hanem az új párkapcsolat érdekében a szülő képes elhagyni a családját, gyermekét is.

A fent leírt szülői viselkedésből okkal lehet következtetni arra, hogy az adott személy a gyermek felelősségteljes nevelésére nem képes, mert számára más szempontok előrébbvalók. Fontos továbbá a házastársi hűség témakörében, hogy a bíróság megvizsgálja azt is, hogy mi volt az a folyamat, amely a hűsésértő magatartáshoz vezetett. Nem mindegy ugyanis, hogy a hűsésértés minden ok nélküli, pusztán a kíváncsiság által vezérelt volt, vagy a vétkes magatartás elkövetéséhez hozzájárult a másik szülő hideg, elutasító esetleg elviselhetetlenül konfliktuskereső magatartása.

A dolgozat írójának a véleménye az, hogy a házasegyüttélés teljes és helyrehozhatatlan megromlásához az esetek többségében, mindkét fél magatartása hozzájárult, még akkor is, ha csak az egyik fél felróható magatartása a látványosan látható és bizonyított. Ez esetben pedig a házastársi hűséget sértő házafél magatartásának felróhatósága is csökken, vagy esetleg figyelmen kívül is hagyható. A tapasztalat szerint a bírói gyakorlat egyre jobban hajlik afelé, hogy az együttélés megszakadása után, a házafél harmadik személlyel létesített szerelmi kapcsolatát nem rója fel, mint házastársi hűséget sértő magatartást. Holott - a már hivatkozott törvényhely szerint - a házaseleket a házasság felbontásáig kötelezi a hűségre.

Büntetőjog felhasználása a gyermek megszerzése érdekében

Megfigyelhető tendencia, hogy az ügyfelek a polgári jogi, társasági jogi, de a családjogi pereikben egyre többször nem a polgári bíróság ítéletében bíznak, hanem mintegy előkészítendő, alátámasztandó a tényállást büntető, szabálysértési eljárással alapozzák meg. Ez a tendencia megfigyelhető a gyermekelhelyezési ügyekben is.⁵⁴

Természetesen, amikor valóban bűncselekményt követ el a szülő, teljesen indokolt ezen ügy iratainak felhasználása.

A probléma az alap nélküli vádaskodás esetén van, amikor a felek bűncselekményekkel „dobálóznak”. Több ügyben a szülők addig vádaskodtak egymásra, míg az ügyészség a feljelentéseik alapján mindkét szülőt megvádolta kiskorú veszélyeztetése bűntettében.⁵⁵ Ilyen célból rendszerint a könnyű testi sértés, magánlaksértés bűncselekményében történik feljelentés.

2008. január 1-től bűncselekmény a zaklatás. Megfigyelhető volt, hogy fokozatosan egyre több válófélben lévő fél nyúlt ehhez az eszközhöz, és állította, hogy a házasele zaklatja őt. Igen nehéz

⁵¹ BH1998. 132. III. Mindkét szülőnél egyformán kedvező feltételek esetén csak indokolt esetben lehet a testvéreket egymástól különválasztva elhelyezni (17. számú irányelv III/C. pontja). (Jogeset ismertetése a 6. számú mellékletben)

⁵² Ptk. 4:24. § (1) A házastársak hűséggel tartoznak egymásnak; kötelesek közös céljaik érdekében együttműködni és egymást támogatni.

⁵³ Legfelsőbb Bíróság 17. számú IRÁNYELV a gyermek elhelyezésével kapcsolatos szempontokról (A 19. számú Irányelvvvel, valamint a 24. számú Irányelvvvel (1996. MK 110. szám) módosított szöveg) III. d) pont.

⁵⁴ Dr. Lakatos Viktor: Bűncselekmények a családjogi perben Családi Jog VIII. évfolyam 2. szám 13. oldal

⁵⁵ Esztergomi Városi Bíróság B. 322/2011 számú büntetőper.

ilyen ügyben a zaklató valóságos szándékát felfedni, hiszen előfordulhat, hogy csupán a gyermekével kíván kapcsolatot találni, akitől a másik fél elzárja.⁵⁶

A hozzátartozók közötti erőszak miatt alkalmazható távoltartásról szóló törvény⁵⁷ óta kiváló lehetőséget biztosít „megalapozni” a büntető ügyet, de egyben a gyermekelhelyezési pert is. Ügyvédjelölti tapasztalat azt mutatja, hogy a megelőző távoltartás szabályát, az egyébként is idegileg megviselt bántalmazó megszegi, és akkor lehetőség van elzárással büntetendő szabálysértés miatti további eljárásra.

Ilyen megelőző távoltartást rendelt el a bíróság azzal az édesapával szemben, aki az élettársi kapcsolat megszakadásakor - az elbírálás előtt 2 hónappal - a gyermekek előtt tetteleg bántalmazta az élettársát, majd elköltözött. Azóta telefonon hívta és trágár, fenyegető szavakat használt. Ettől az élettársan félelem lett úrrá. A bántalmazó véleménye szerint, mindezt az élettársa az ügyvédjének tanácsára teszi, ez pusztán vádaskodás, és tagadta a cselekményt.⁵⁸ Igazságtalannak tartotta, hogy gyermekeitől - akikről anyagilag bizonyítottan ő gondoskodik - a bíróság távol tartja.

Súlyos eset, amikor az édesanya azzal vádolja az édesapát, hogy a gyermeket szexuálisan zaklatta. Erre hivatkozva, tartósan akadályozta a gyermekkel a kapcsolattartást. Bizonyítást nyert, hogy a vádaskodás alaptalan.

Ilyen magatartással az apa emberi és szülői méltóságát is sértette, és az apa lejárásába a gyermeket is bevonta. A Legfelsőbb Bíróság végül is az apánál helyezte el a gyermeket.⁵⁹

Megállapítható, hogy a megalapozatlan vádaskodással a feljelentő „legtöbbet éppen a saját gyermekének árt, de saját magának is, minthogy ezzel a bíróság előtt saját gyermeknevelésre való alkalmatlanságát bizonyítja „.⁶⁰

Következtetések. Lezárás

A tanulmány által elemzett szempontokat kell tehát a bíróságnak vizsgálnia a szülői felügyelet megállapítása iránti perekben, ez azonban sok gyakorlati problémát vet fel.

Nehéz például bíróként meghúzni a felek bizonyításának a határait, ugyanis a gyermekükért küzdő szülők mindennemű eszközt képesek bizonyítékként felhasználni saját gyermeknevelési képességük kiválóságának bizonyítására, illetve a másik szülő alkalmatlanságának bíróság elé tárására.

A tanulmány írója az Esztergomi Járásbíróságon tárgyaláshallgatáson tapasztalta, édesanya a Facebook közösségi oldalról letöltött, az apáról készült fotókkal kívánta igazolni, hogy az édesapa aznap este, amikor a közös gyermekükre vigyázott az újdonsült barátnőjével jelmezbálban vett részt, és a képek tanúsága szerint erősen ittas állapotban volt. Tehát az apa nevelési alkalmassága megkérdőjelezhető.

Ugyanezen eljárás során az apa pedig egy társkereső oldalról lementett profillal azt tárta fel a bíróság számára, hogy az édesanya már együttélésük alatt regisztrált tagja volt a társkereső oldalnak, tehát a házastársi hűség megszegése irányába tett lépéseket.

Ezen bizonyítási eszközök az elfogadhatóság peremvonalán egyensúlyoznak, és bíróra nehezedik annak a megítélése, hogy elfogadja-e ezeket meghozandó ítéletének alapjául.

Hasonlóan nagy dilemmát okozó probléma, hogy a felek nem ritkán saját maguk által kreáltak, a másik felet negatív színben feltüntető pertaktikai eszközöket vetnek be, hogy a szülői felügyelettel kapcsolatos perben minél jobb pozícióból induljanak.

⁵⁶ Esztergomi Városi Bíróság B. 233/2012 számú büntetőper.

⁵⁷ 2009. évi LXXII. törvény Hatályba lépett: 2009. 10. 01.

⁵⁸ Esztergomi Járásbíróság Pk. 50.358/2014 számú ügy

⁵⁹ BH2009. 112 A gyermekelhelyezés megváltoztatásának van helye, ha a szülő a másik szülőnek a gyermekkel való kapcsolattartását hosszabb időn át, hatósági intézkedések ellenére megghiúsítja, a különélő szülőt alaptalanul a gyermek sérelmére elkövetett bűncselekménnyel vádolja és lejárásába a gyermeket is bevonja.

⁶⁰ Dr. Lakatos Viktor: Bűncselekmények a családjogi perben Családi Jog VIII. évfolyam 2. szám 20. oldal

Egy másik ugyancsak az Esztergomi Járásbíróság előtt folyamatban volt perben az édesanya mielőtt megindította a szülői felügyelet megállapítása iránti pert élettársával szemben, feljelentést tett az édesapa ellen testi sértés miatt. Az ügy a családjogi per idején még csak nyomozati szakban volt, és az apával szemben nem volt semmilyen terhelő bizonyíték, de ennek ellenére az édesanya a per során több alkalommal hivatkozott rá, a bántalmazást bizonyított tényként beállítva.

Megfigyelhető tehát, hogy egyre gyakrabban, a felek a bizonyítási eljárást nem a polgári bíróság előtt kívánják lefolytatni, hanem törekednek arra, hogy kriminalizálják a történeteket, és így a büntető bíróság előtt, avagy a szabálysértési eljárásban marasztalják a perbeli ellenfelet. Erre alapot ad a zaklatás bűncselekménye, avagy a távoltartás intézménye. Ezen eljárásokban hozott döntést, mint megdönthetetlen bizonyítékot kívánják a polgári bíróság előtt felhasználni.

A családjogi pereket tárgyaló bírák számára tehát nehéz feladat kiszűrni az irreleváns, a másik felet lejáratni hivatott bizonyítékokat, mert azok torz képet adhatnak egy ügy valós tényállásáról, és helytelen irányba terelhetik a bíró gondolkodását.

A legnehezebb feladat azonban kétségtelenül a pereskedések középpontjába állított gyermekek valódi érdekeinek feltárása, és ez alapján egy életekre kiható döntés meghozatala.

Ez a bíró dolga és nem is kevés...⁶¹

⁶¹ József Attila: A Dunánál. 1936 június

HIVATKOZOTT IRODALOM:

Dr. Bucsi Ágnes: A gyermek meghallgatása az őt érintő eljárásokban egy alapelv érvényesülése a magyar joggyakorlatban II. rész. Családi Jog. IX. évfolyam. 3 szám

Dr. Grád András - Dr. Jánoskúti Gyöngyvér - Dr. Kőrös András: Mítosz és valóság - A gyermekelhelyezési perek tapasztalatai a statisztikai adatok fényében. - 2. rész. Családi Jog VI. évfolyam 4. szám

Dr. Grád András - Nisztor Mária: Objektív vagy szubjektív? kérdőjelek az igazságügyi pszichológus szakértői vélemények megbízhatósága terén a hazai családjogban. Családi Jog XI. évfolyam 1. szám
Dr. Gyurkó Szilvia: Kihívások az igazságszolgáltatási rendszerben (Családi Jog, 2011/3. szám)

Dr. Lakatos Viktor: Bűncselekmények a családjogi perben Családi Jog VIII. évfolyam 2. szám

Dr. Szeibert-Erdős Orsolya: Gyermekelhelyezéshez kapcsolódó aktuális problémák a XII. század elején Családi Jog 2008/3. szám

Dr. Szeibert Orsolya: A gyermek meghallgatása és a jogellenes gyermekelvitel Családi Jog, 2009/4. szám

Dr. Szeibert Orsolya: Együtt a házasság felbontása után is? A közös szülői felügyelet és a váltott elhelyezés európai tendenciái. Családi Jog, 2012/4.

Dr. Szeibert Orsolya Phd: Az új Ptk. Családjogi Könyvének rendelkezései (II. rész: szülői felelősség, örökbefogadás, gyámság, gyermektartás). Jegyző és közigazgatás 2013/5. szám

Dr. Szűcs Andrea: A mediációról - a gyakorló ügyvéd szemével. Családi Jog. VII. évfolyam 1. szám.

FELHASZNÁLT IRODALOM:

Dr. Csiky Ottó - Filó Erika: Magyar Családjog HVG-ORAC kiadó Kft. 2003

A családjogi törvény magyarázata. KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft. Budapest 2002

Dr. Pap Tibor: Magyar Családjog. Tankönyvkiadó 1979

Dr. Jobbágyi Gábor: Személyi és Családjog Szent István Társulat Budapest 2006